

او «فاطمه» است و تو فاطمه!

مسلمانان درهرجای این کره خاکی باشند، درمیانشان نام فاطمه را پیدا می‌کنید. از هر گروه و با هر عقیده، علاقه پیامبرﷺ به دخترشان را قبول دارند و این عطوفت و علقه در سیره پیامبر اسلام ﷺ ثبت و در احادیث بارها بر آن تأکید شده است. از امام صادق ﷺ نقل است به شخصی که نام دخترش را فاطمه گذاشته بود، فرمودند: «اذا سميتها فاطمه فلا تسبها ولا تلعنها ولا تضربها، حالا که نام او را فاطمه گذاشته‌ای، پس دشنامش مده، نفرینش مکن و کتکش مزن!»، در روایات درباره اثرات هم‌نامی با حضرت فاطمه^(ع) صحبت‌های زیادی شده است؛ نامی که می‌تواند آثار و برکات زیادی برای فرد و خانواده‌اش به همراه داشته باشد، به‌عنوان نمونه فقر و تنگدستی، آن خانواده را گرفتار نمی‌کند و.... از امام صادق ﷺ با توجه به دوره‌ای که در آن زندگی می‌کردند و همچنین به دلیل تعدد شاگردان و شیعیانشان درمقایسه با دیگر امامان، نقل قول‌ها و احادیث بیشتری در اختیار داریم. شخصی از یاران حضرت می‌گوید: «روزی امام به من فرمودند، آیا می‌دانی معنی و مفهوم فاطمه چیست؟ گفتم: آقایی من! شما مرا آگاه کنید. حضرت فرمودند: یعنی از بدی‌ها دور شده است» (بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۰). پژوهشگران در بررسی معنای نام حضرت فاطمه^(ع)، رویکردهای مختلفی را دنبال کرده‌اند و با کمک گرفتن از سیره و روایات به‌جای مانده، چند معنا برای این نام ذکر کرده‌اند که در مجموع می‌توان همان دور شده از بدی‌ها به‌عنوان امری سوبکتیو (ذهنی و نظری) و در معنای ابرکتیو (بیرونی و شهودی) نیز به معنی شخصی که بدی‌ها و جهنم را از شیعیان و یاران خود، دور و آن‌ها را در روز قیامت شفاعت می‌کند، مدنظر قرار داد.

اگرچه برای نام‌گذاری فرزند در طول تاریخ، شیوه‌های مختلفی وجود داشته است، معمول‌ترین این روش‌ها، نام‌گذاری توسط والدین و خانواده بوده است و بسیاری از اولیای الهی به روش متداول در میان مردمشان، نام‌گذاری شده‌اند، مانند آنچه در قرآن کریم درباره حضرت مریم^(ع) آمده است که مادرش، نام مریم را برای ایشان انتخاب کرد. مادر حضرت مریم^(ع) پس از به دنیا آوردن ایشان، وانی اعیذها بک و ذریتها من الشیطان الرجیم، خدایا! من او را دختر زاییدم... و نامش را مریم گذاشتم. او و نسلش را در پناه تو قرار می‌دهم». با این حال در تاریخ دینی، مسبوق به سابقه است که نام فرد را خداوند برای او انتخاب کند؛ همچنان که در سوره مریم^(ع)، آیه ۷، خداوند خطاب به حضرت زکریا می‌فرماید: «یا زکریا! إنا نبشیرک بغلام اسمه یُحیی لَمْ تَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سُبُئًا، ای زکریا! ما تو را به فرزندی بشارت می‌دهیم که نامش یحیی است؛ پسری که هم‌نامش، پیش از این نبوده است».

خداوند نه‌تنها خواسته زکریا را اجابت می‌کند که بیشتر از آن، به او فرزندی عطا می‌کند که پیامبر نیز هست و نامش پیش‌تر در میان مردم نبوده و خدای متعال این نام را برای او برگزیده است. در مورد پنج تن آل عبا نیز در میان مفسران و پژوهشگران با توجه به روایت‌های موجود و اسناد، این عقیده وجود دارد که نام آن‌ها را خداوند انتخاب کرده است. از پیامبر اکرم ﷺ روایت شده است که به امیرالمؤمنین^(ع) فرمودند: «خدای متعال برای من، اسمی از اسم‌های خودش منشق کرد. او «محمود» است و من محمد و برای تو نیز اسمی از اسم‌های خودش را؛ او «علی‌اعلی» است و تو «علی». اسم‌های حسن، حسین و فاطمه را هم از اسم‌های خودش منشعب کرد. پس ای حسن! او «محسن» است و تو حسن و ای حسین! او «ذوالاحسان» است و تو «حسین» و ای فاطمه! او «فاطمه» است و تو فاطمه...» (معانی الاخبار، ص ۵۵).

در مورد پیامبر خاتم ﷺ و اهل بیتشان، غیر از این انتظار نمی‌رفت، زیرا آن‌ها از فردی انسانی به درجه کمال و درک حضرت حق، نزدیک‌تر هستند و شأن و مقام این خانواده به اندازه‌ای است که می‌تلبید نامشان را خدای متعالی انتخاب کند. با توجه به اینکه در ماه‌های جمادی الاول و جمادی الثانی قرار داریم و به روزهای غم‌انگیز شهادت حضرت فاطمه^(ع) نزدیک هستیم، خوب است به فرزندان دختر خود به خصوص آن‌هایی که نامشان فاطمه است، بیشتر توجه کنیم و در مورد بانوی بزرگوار که هم‌نامشان هستند، بیشتر با چیه‌ها صحبت کنیم تا با ورود به دهه‌های فاطمیه، ذهن کودکان ما برای ایام عزای آماده باشد.

مسئله‌ای در باب نفقه

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

● سؤال: آیا برای بچه‌ای که شغلی ندارد و پدرش هم باتوجه به تقاضا از او، هیچ کمکی به وی نمی‌کند، جایز است که بدون اطلاع پدر، پول مورد نیازش را از اموال پدر بردارد؟ آیا این کار گناه محسوب می‌شود؟ گفتنی است که این پدر، خرجی و نفقه خانواده را نمی‌دهد.

● پاسخ اجمالی

هرچند تأمین نفقه و نیازهای اساسی فرزند (مانند خوراک، پوشاک، مسکن، تحصیلات اولیه و...) بر پدر واجب است. تصرف در اموال پدر بدون رضایت او –حتی در فرض سؤال – جایز نیست، مگر که این کار با اذن حاکم شرع (مرجع تقلید، یا حکم دادگاه صورت گیرد، البته برخی مراجع می‌گویند چنانچه این امر به حدی برسد که فرزند در هزینه‌های حداقلی خوراک و پوشاک هم درمانده شود، استفاده از اموال پدر به مقدار رفع اضطرار، مانعی ندارد.

در هر حال لازم است در این زمینه، فرزندان باادب و احترام، مشکلات خود را برای پدر و مادر بیان کنند تا والدین در صورت توانایی و صلاحدید، در رفع آن یاری کنند.

● آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای

فرزند حتی در فرض سؤال، نمی‌تواند بدون اجازه حاکم شرع، از اموال پدر بردارد و این کار مصیبت و گناه است.

● آیت‌ا...العظمی شبیری زنجانی

خیر، چنین کاری جایز نیست؛ همچنان که امتناع پدر از پرداخت نفقه فرزند در صورت تمکن، حرام است.

● آیت‌ا...العظمی صافی گلپایگانی

فرزندی که نفقه او برعهده پدرش باشد، می‌تواند به اندازه نفقه واجب از غذا و مسکن و ملیس پدر استفاده کند، ولی برداشتن پول اضافی از پدر بدون اجازه او، جایز نیست.

● آیت‌ا...العظمی علوی گرگانی

این کار شرعا جایز نیست، مگر پدر به حدی سخت‌گیری کند که فرزند در هزینه خوراک و پوشاک متداول و طبیعی خود هم درمانده شود که به مقدار رفع اضطرار، مانعی ندارد.

● آیت‌ا...العظمی نوری همدانی

خیر.

● آیت‌ا...هادی تهرانی

بر فرزند نابالغ، جایز نیست در اموال خودش یا پدرش بدون اذن پدر تصرف کند و اگر چنین کند، گناه کرده است.

اگر پدر با وجود توانایی مالی، مخارج متعارف فرزند تحت تکفل خود را نمی‌پردازد، فرزند می‌تواند با اجازه حاکم شرع به میزان آن مخارج، از اموال پدر بردارد یا می‌تواند با اذن جد پدری اش در اموال خودش در محدوده‌ای که اذن گرفته تصرف کند و اگر او نیز علی‌رغم نیاز فرزند اذن ندهد، می‌تواند با اجازه مجتهد جامع الشرایط به میزان آن مخارج، از اموال خودش بردارد.

معنای

آفتاب پشت ابر

آیت‌ا... جوادی آملی درباره لطایفی که در این تعبیر وجود دارد، می‌گوید: «ابر هرگز آفتاب را نمی‌پوشاند، بلکه ما را می‌پوشاند. در نتیجه ما را از دیدن آن محروم می‌کند، نه آنکه در منفعت‌رسانی آن، خلل ایجاد کند. چگونه می‌توان گفت کسی که عالم وجود در قبضه قدرت اوست و می‌تواند هر لحظه‌ای در هر جا حضور داشته باشد، غایب است؟ همچنین، اگر این آفتاب پشت ابر هم نباشد، شدت سرما و تاریکی، زمین را غیر قابل سکونت خواهد کرد. اگر وجود گرمی آن حضرت در پس پرده غیبت نباشد، سختی‌ها و تنگی‌های معیشت و کینه‌توزی دشمنان، مجالی به شیعه نمی‌دهد. آن حضرت در توقیع مبارک خود به مرحوم شیخ مفید^(ع) نوشته‌اند، ما در مراعات حال شما، سهل‌انگار نیستیم و هرگز شما را فراموش نمی‌کنیم؛ و اگر نه سختی‌ها و تنگناهای فراوانی به شما می‌رسید و دشمنان، شما را نابود می‌کردند.» (عصاره خلقت درباره امام زمان^(عج)، برگرفته از آثار آیت‌ا...عبد‌ا... جوادی آملی، ص ۸۵).

در زیارت جامعه کبیره می‌خوانیم: «به واسطه شما، آسمان نگه داشته می‌شود که بر زمین جز به امرش نیفتد» و نیز در دعای شریف عدلیه آمده است: «وَ یُضِیْهِ رُزْقُ الْوَرَى وَ یُخْوَیْهِ ثَبَتِ الْأَرْضِ وَ السَّمَاءُ؛ یعنی به یمن وجود آن بزرگواران، موجودات روزی می‌خورند و آسمان و زمین، ثابت و برقرار است.» این تعبیر به خوبی واسطه فیض بودن آن امام معصوم^(عج) را آشکار می‌کند. علاوه بر این، امام باب‌ا... است، همان طوره که قرآن کریم در آیه ۸۹ سوره بقره می‌فرماید: «نیکی‌اُن نیست که از پشت خانه‌ها وارد آن شوید، بلکه نیکی آن است که پرهیزکار باشید و از در خانه وارد آن شوید»، امام باقر^(عج) می‌فرمایند: «خاندان محمد^(ص)، درهای خدا و راه رسیدن به او هستند» (تفسیر نورالثقلین، ج یک، ص ۱۷۷).

امام زمان^(عج)

هوای شیعه را دارد

در دوران جنگ جهانی اول و اشغال ایران توسط قوای انگلیس و روس که حملات و هجوم به شیعیان اوج گرفته بود، مرحوم آیت‌ا...العظمی نائینی خیلی پریشان بود و نگران اینکه این وضع به کجا ختم می‌شود، نکند که این کشور محب امام زمان^(عج)، از بین برود و سقوط کند. لذا شبی به امام عصر^(عج) متوسل می‌شود و در حال توسل و گریه و ناراحتی به خواب می‌رود و خواب می‌بیند دیواری است به شکل نقشه ایران و این دیوار شکست، برداشته و خم شده است و در حال افتادن است. در زیر این دیوار، یک عده زن و بچه نشسته‌اند و دیوار دارد روی سر این‌ها خراب می‌شود. مرحوم نائینی وقتی این صحنه را می‌بیند، به قدری نگران می‌شود که فریاد می‌زند و می‌گوید: «خدا یا! این وضع به کجا خواهد انجامید؟» در این حال حضرت ولی عصر^(عج) تشریف می‌آورند و انگشت مبارکش را به طرف دیواری که خم شده و در حال افتادن است، می‌گیرند و آن را بلند می‌کنند و دو مرتبه سرچایش قرار می‌دهند و بعد می‌فرماید: «اینجا شیعه خانه ماست. می‌شکند، خم می‌شود، خطر هست، ولی ما نمی‌گذاریم سقوط کند. ما نگهش می‌داریم» (ملاقات با امام عصر^(عج)، ص ۱۲۴).

مروری بر باورهای روایی درباره آثار حضور امام عصر^(عج) در دوران غیبت

امام زمان^(عج) قافله سالار کاروان انسانیت است

عجل‌الله‌تعالی
فرجه‌الشریف

آمنه مستقیم‌ی! شاید برای ما معتقدان به امام زمان^(عج) و منتظران به ظهور آن حضرت در مواجهه با ابتلائات به ویژه آن‌ها که جنبه اجتماعی و عمومی دارد، این شبهه ایجاد شده باشد که امامی که صدها سال است غایب شده است، نه دین را ترویج و نه مشکلات جامعه را حل می‌کند، نه پاسخ مخالفان را می‌دهد، نه امر به معروف و نهی از منکر می‌کند، نه از مظلومی حمایت می‌کند نه حدود و احکام الهی را جاری می‌سازد، بود و نبودش چه فرقی دارد؟ این‌ها سوالات و شبهاتی است که در دوران غیبت، بارها مطرح شده است و باز هم خواهد شد؛ هرچند در آموزه‌های دینی روایی، پاسخی مستدل برای آن‌ها وجود دارد.

زمین بدون امام، می‌میرد

برپایه آموزه‌های روایی، امامان واسطه فیض و رحمت الهی و رسیدن نعمت‌ها به بندگان هستند. همچنین براساس دلایلی که دانشمندان ارائه کرده‌اند، در بینش اسلامی، امام، جان جهان است و حیات جهان به وجود او وابستگی دارد. امام، قلب عالم وجود، هسته مرکزی جهان هستی و (واسطه فیض) بین عالم و خداست و در این نقش آفرینی، حضور و غیبت تأثیری ندارد. امام صادق^(عج) فرموده‌اند: «اگر زمین بدون وجود امام بماند، ساکنان خود را در کام خویش فرو می‌برد» (کمال الدین و تمام النعمه، ص ۲۰۱) و از امام سجاد^(عج) نقل است که: «در پرتو وجود ماست که خداوند، آسمان را از فروپاشی –جز به اذن او– نکه می‌دارد. در پرتو وجود ماست که خداوند، زمین را از لرزش و سلب آرامش ساکنانش، نگه می‌دارد. به واسطه ماست که خداوند، باران نازل می‌کند و رحمت خود را می‌گستراند و برکات و نعمت‌های زمین را بیرون می‌آورد و اگر آن فرد از ما که در زمین است نبود، زمین اهل خود را فرو می‌برد» (کمال الدین و تمام النعمه، ص ۲۰۷، ج ۲۲).

علاوه بر این‌ها، وجود امام زمان^(عج) حتی اگر ظهور نداشته باشند و نتوانیم با چشم ایشان را ببینیم، مایه آرامش و اطمینان خاطر و امید به آینده می‌شود. این امیدواری از مهم‌ترین عوامل موفقیت و پیشرفت است. جامعه شیعی با انتظار برای ظهوران حضرت، بسیاری از مصائب را تحمل و برای ظهور زمینه‌سازی می‌کند، البته برای اینکه انتظار ما اثربخش باشد و ما را از کمک و حمایت امام بهره‌مند کند، باید اهل تقوا باشیم؛ چنان‌که ایشان خود می‌فرمایند: «ما در رسیدگی و سرپرستی شما، کوتاهی نکرده و یاد شما را از خاطر نبرده‌ایم. پس تقوای الهی بیشینه و ما را یاری کنید تا از فتنه‌ای که به شما روی می‌آورد، نجاتتان بخشیم.» (احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۴۹۷).

هدایت‌ها و راهنمایی‌های امام غایب

یکی از کمک‌های مهم امام حتی در زمان غیبت، هدایت افراد و جامعه است. علامه طباطبایی^(عج) در این باره می‌نویسد: «امام، آن شخص هادی است که از نظر جنبه ملکوتی موجودات، آن‌ها را رهبری می‌کند و مقام «امامت»، یک نوع ولایت بر اعمال مردم است از نظر باطن که توأم با هدایت می‌باشد و هدایت در اینجا به معنای رساندن به مقصد است، نه تنها راهنمایی و ارائه طریق که کار پیغمبران و رسولان، بلکه عموم مؤمنانی است که از راه موعظه و نصیحت، مردم را به سوی خدا دعوت می‌کنند». ایشان برای اثبات این ادعا، در کتاب «شیعه در اسلام»، در بخش امام‌شناسی، در مطلبی با موضوع «امامت، در باطن اعمال» می‌نویسد: «امام چنان‌که نسبت به ظاهر اعمال مردم، پیشوا و رهنماست، همچنان در باطن نیز سمت پیشوایی و رهبری دارد و اوست قافله سالار کاروان انسانیت که از راه باطن به سوی خدا سیر می‌کند».

استغاثه

به امام عصر^(عج)

توصیه‌ها و راه‌هایی که برای استغاثه به امام زمان^(عج) در آموزه‌های دینی مطرح شده است، به خوبی عنایت ایشان و امکان جلب کمک از حضرت و الطاف مهدوی رانشانمان می‌دهد. سید علی‌خان شیرازی در کتاب «کلم‌الطیب» آورده است: «این دعا، دعای استغاثه به حضرت صاحب‌الزمان^(عج) است. هر کجا که باشی، دو رکعت نماز بخوان و سپس زیر آسمان، رو به قبله بایست و این دعا را بخوان که با فر از «سلام... الکامل الثَّامُ الشَّامِلُ الْعَامُ...» آغاز می‌شود. سپس بخواه هرچه خواهی که به خواست خدا برآورده شود». نویسنده می‌افزاید: «بهتر آن است که در رکعت اول این نماز، پس از سوره «حمد»، «إِنَّا فَتْنَا» و در رکعت دوم، پس از سوره «حمد»، «إِذَا جَاءَ نَضْرًا...» خوانده شود». این استغاثه‌ها یعنی حضرت حجت^(عج) حتی در پس پرده غیب، صدای ما را می‌شنوند و دست نیازمان را پس نمی‌زنند، بلکه گره‌گشایی می‌کنند، هرچند ما متوجه نشویم و دست کمکی را که از ایشان به سویمان دراز شده است، نبینیم. بنا بر آنچه گفتیم، اگرچه ممکن است ما متوجه نشویم که بسیاری از بلاها و مشکلات چگونه برطرف می‌شوند یا در مقابل گره‌گشایی‌هایی که یک مرتبه و بدون اسباب برایمان رخ می‌دهد، نتوانیم با عقل این دوران غیبت امام زمان^(عج)، مانع از کمک حضرت به ما نمی‌شود و ایشان در شرایط مختلف به ویژه برنگاه‌ها و هنگامی که فکر می‌کنیم به بن‌بست رسیده‌ایم، حواسشان به ماست و تنهاییمان نمی‌گذارند.